

**PERCEPȚIA CEHĂ ASUPRA
LITERATURII ROMÂNE PENTRU
COPII SUB COMUNISM**

diplomat **Gabriel MAREȘ**
press attaché of the Romanian Embassy in
Prague; postgraduate at the University of
Bucharest, Postgraduate School of Cultural
and Literary Studies

Résumé

**La littérature roumaine d'enfance et de
jeunesse dans le milieu tchèque (1948-1989)**

Dans la Tchécoslovaquie communiste, la littérature roumaine d'enfance et de jeunesse est la troisième parmi les littératures romanes de ce genre les plus réceptées (après celle française et italienne). Tandis que dans la première partie du communisme l'élément idéologique et présent dans tous les textes d'analyse de telles œuvres littéraires, dans la deuxième partie de la période totalitariste on réussit à les séparer des immixtions dogmatiques.

Parmi les auteurs roumains qui attirent l'attention des récepteurs tchèques l'on compte, par exemple, Octav Pancu-Iași. Même si une partie de son œuvre est traduite aussi en allemand, slovaque, estonien, lituanien, polonais et japonais, les traductions les plus nombreuses (huit parutions éditoriales entre 1960 et 1981) sont effectuées en tchèque. Le présent article se penche aussi sur l'intérêt porté pendant ces années par le milieu tchèque à l'œuvre d'écrivains comme Petre Ispirescu, Cezar Petrescu ou Ionel Teodoreanu.

Mots-clés: réception littéraire, littérature d'enfance et de jeunesse, milieu tchèque, communisme, élément idéologique.

„Ziua internațională a copilului” este nu doar prilej de sărbătoare și, în cercuri mai elitiste, de atragere a atenției opiniei publice mondiale asupra drepturilor și necesităților celor mici. Această zi festivă (percepută în unele țări din Vest și ca o reminiscență din

**CZECH PERCEPTION ON THE
ROMANIAN LITERATURE FOR
CHILDREN UNDER COMMUNISM**

Diplomat **Gabriel MAREȘ**
press attaché of the Romanian Embassy in
Prague; postgraduate at the University of
Bucharest, Postgraduate School of Cultural
and Literary Studies

Abstract

**Romanian Literature for Children and
Youth in the Czech Environment (1948-1989)**

In the communist Czech-Slovakia, the Romanian literature for children and youth is the third among the most received Romanic literatures of this genre (after the French one and the Italian one). While, in the first part of the communist, the ideological element is present in all the analysing texts of this literary works, in the second part of the totalitarian lapse of time, we manage to separate them from the dogmatic intrusions.

Among the Romanian authors who attract the attention of the Czech receivers, we mention, for example, Octav Pancu-Iași. Even if a part of his work is also translated in German, Slovak, Esthonian, Lithuanian, Polish and Japanese, the most numerous translations (8 editorial appearances between 1960 and 1981) are accomplished in Czech. The current paper also refers to the fact that, during this years, the Czech environment is interested in the work of writers such as Petre Ispirescu, Cezar Petrescu or Ionel Teodoreanu.

Key-words: literary reception, literature for children and youth, Czech environment, communism, ideological element.

“The International Child’s Day” is not only a holiday occasion and, in more elitist circles, an occasion to attract the attention of the world public opinion on the children’s rights and necessities. This festive day (perceived in some western countries as

vremea „blocului comunist”) poate constitui și un prilej de reflecție literară. Și nu una oarecare, ci – de ce nu, privitoare la literatura pentru copii din perioada opacă a comunismului. În acest articol ne vom apleca, mai precis, asupra câtorva repere ale modului în care literatura română pentru copii este percepută de către mediul cultural ceh în cele patru decenii de totalitarism. Principalul motiv care justifică o incursiune în această zonă literară este acela că subiectul nu a fost niciodată tratat. Nu în ultimul rând, este o datorie a noastră, a popoarelor care au trăit flagelul comunist, să aducem lumină asupra propriului trecut cultural în toate componentele sale.

Se impune, de la bun început, a fi remarcat că profilul psihologic ceh dispune de o capacitate senzorială sporită de a percepe polivalența mesajelor care alcătuiesc creațiile literar-artistice pentru copii. Nu trebuie, bunăoară, uitat că cel dintâi manual cu ilustrații, *Orbis Pictus* (1658), îl are drept autor pe părintele educației moderne, cehul Jan Amos Komenský. O astfel de stare de fapt justifică un interes al publicului cititor ceh care depășește granițele literaturii naționale de acest gen. De o atenție specială se bucură cărțile din literaturile romanice. În rândul acestora, cel mai intens receptate, cu 230 de volume, sunt scrierile pentru copii și tineret din literatura franceză (Jules Verne, Alfred Assollant, Alexandre Dumas etc.). Pe locul doi, însă la mare distanță, cu un total de 34 de volume, se situează literatura italiană. Foarte interesantă este clasarea pe locul al treilea, cu 14 cărți traduse, a literaturii române.

Există diferențe majore între modul în care este receptată literatura română pentru copii în spațiul cultural ceh în prima și în cea de-a doua parte a intervalului pe parcursul căruia la putere se află Partidul Comunist al Cehoslovaciei. Intervenția brutală a factorului politic în anii cincizeci nu ocolește nici receptarea beletristicii pentru copii. În această primă etapă,

reminiscence from the time of the “communist block”) may constitute an occasion of literary reflection. And not a random one, but – why not, one regarding the literature for children from the opaque time of communism. In this paper, we will speak, more specifically, of certain reference points of the way the Romanian literature for children is perceived by the Czech cultural environment in the four decades of totalitarianism. The main reason that justifies an incursion in this literary area is that the subject has never been treated before. Not least, it is our duty, of the peoples who have lived the communist scourge, to enlighten our own cultural past in all its components.

From the beginning, it is imposed to notice that the Czech psychological profile has an increased sensorial capacity to perceive the polyvalence of the messages composing the literary-artistic creations for children. We should not forget that the first handbook with illustrations, *Orbis Pictus* (1658), has as an author the parent of the modern education, the Czech Jan Amos Komenský. Such a situation justifies an interest of the Czech reading audience that crosses the borders of the national literature of this kind. A special attention is paid to the books of the Romanic literatures. Among these, the most intensely received, with 230 volumes, are the works for children and youth in the French literature (Jules Verne, Alfred Assollant, Alexandre Dumas etc.). On the second place, but very far, having a total of 34 volumes, there is the Italian literature. The third place is very interesting, having 14 translated books, it belongs to the Romanian literature.

There are major differences between the way the Romanian literature for children is received in the Czech cultural space in the first and second part of the lapse of time where there was the Communist Party of the Czech-Slovakia. The brutal intervention of the political factor in the ‘50s does not avoid the reception of the fiction for children. In this first stage, the reception is conditioned by the

receptarea este condiționată de exacerbarea unor aspecte menite a stabili o legătură cu ideologia prezentului. Spre exemplu, capodopera *Amintiri din copilărie* este interpretată drept „[...] critică a societății feudale de odinioară și a principalelor sale instituții care interveneau cel mai mult în viața oamenilor de la sat, anume școala, serviciul militar și Biserica”¹.

Pot fi consemnate și situații în care intervențiile politicului în această zonă a literaturii distonează în mod clar cu subiectul literar respectiv frizând, uneori, ilarul. Pentru a rămâne la exemplul oferit de opera lui I. Creangă, acest lucru se întâmplă în ceea ce privește receptarea *Poveștii lui Harap-Alb*. Este, bunăoară, punctat „realismul” acestei povești, identificat în faptul că „[...] în lupta dintre bine și rău sunt reprezentate conflictele sociale dintre exploatați și exploatați”².

După ce un loc central la nivelul basmului lui Creangă fusese atribuit binomului exploatați-exploatați, trei ani mai târziu, odată cu publicarea operei *Din lumea celor care nu cuvântă*, de Emil Gârleanu, asistăm la noi ingerințe ale ideologicului acolo unde acestea ar fi cel mai puțin așteptate, în literatura pentru copii. Spre exemplu, moartea prematură a prozatorului, survenită în 1914, este indirect pusă în seama „regimului regal” din vremea sa. De asemenea, copiii cehi pot citi că opera lui E. Gârleanu scoate la iveală „desfrâul burgheziei corupte” de atunci și exploatarea poporului în „vechea Românie” nu doar de către inamicii străini, ci și de către „boierii și moșierii din țară”³. Cu toate acestea, trebuie arătat că prezența acestor elemente alogene în actul receptării nu mai dispune, aici, de o virulență capabilă să altereze mesajul literar. Ele apar ca urmare a unui reflex dogmatic obligatoriu al cărui caracter iterativ diluează, parțial, propria semnificație.

Chiar dacă literatura română pentru copii era în spațiul ceh una dintre cele mai intens receptate în rândul literaturilor

exacerbation by certain aspects meant to establish a connection to the ideology of the present. For example, the masterpiece “*Memories from Childhood*” is interpreted as “[...] a criticism of the old feudal society and of its main institutions that interfered the most in the rural life, namely school, the military service and the Church”³⁰.

We may also consign situations when the interventions of the politics in this area of the literature clearly jangle the respective literary subject, sometimes friezing the hilarious feature. In order to stay at the example offered by I. Creangă’s work, this happens regarding the reception of *Harap-Alb’s Story*. It is spotlighted the “realism” of this story, identified in the fact that “[...] in the fight between good and evil, there are represented the social conflicts between exploiters and exploited ones”³¹.

After attributing a central place at the level of Creangă’s fairytale to the exploiters – exploited ones binom, three years later, at the same time with the publishing of the work *From the animals’ world*, by Emil Gârleanu, we assist to new interferences of the ideological feature where they would be the least expected, in the literature for children. For example, the premature death of the prose writer 1914 is indirectly attributed to the “royal system” working in that time. Also, the Czech children may read that E. Gârleanu’s work spotlights “the immorality of the corrupt bourgeoisie” in that time and the exploitation of the people in “the old Romania” not only by the foreign enemies, but also by the “boyars and landlords of the country”³². However, we should show that the presence of these foreign elements in the reception act does not have here the virulence able to damage the literary message. They appear as a consequence of a compulsory dogmatic reflex whose iterative feature partially dilutes its own meaning.

Even if the Romanian literature for children was, in the Czech space, one of the most intensely received literature among the

romanice de profil, în numeroase materiale de analiză literară, critica cehă de specialitate se oprește asupra răspândirii limitate de care ar fi beneficiat în trecut în rândurile cititorilor străini poveștile populare românești. Apreciază o astfel de situație drept disproporționată în raport cu „bogăția lor tematică și valorică”⁴. În aceeași măsură, povestea românească este considerată a fi pentru cititorul ceh drept un teren aproape necunoscut.

Încă din anii șaizeci, disponibilitatea mediului ceh către specia poveștii se ramifică și către creații de acest gen din literatura română. Pentru o ilustrare mai grăitoare a acestei stări de fapt poate fi adus exemplul operei lui **Octav Pancu-Iași**. Deși o parte din aceasta mai este tradusă în limbi precum germana, slovacă, estonă, lituaniană, polonă și japoneză, cele mai numeroase traduceri (opt apariții editoriale în intervalul 1960-1981) sunt efectuate în limba cehă.

Critica literară cehă îi acordă, așadar, un interes notabil. Este în special cazul la momentul publicării volumului *Ionkoustová sněhurka*⁵ în judecarea căruia critica apreciază că autorul „[...] reconfirmă însușiri deja dovedite în povestirile sale anterioare precum inventivitatea și originalitatea care aduc un aport inedit la genul basmului modern”⁶.

Este la unison prezentat drept unul dintre cei mai valoroși autori de povești nu doar în România, ci și în afara granițelor țării. Astfel de evaluări vin inclusiv din partea unor voci avizate în materie cum este, spre exemplu, cazul lui Jiří V. Svoboda, autor ceh de poezii pentru copii. În 1972, când apare *Ionkoustová sněhurka*, J. V. Svoboda cunoștea îndeaproape opera de până atunci a lui O. Pancu-Iași de care îl lega și o relație de prietenie.

Din postura de recenzent, J. V. Svoboda arată că românul dovedește o cunoaștere amănunțită a copiilor, stăpânirea artei de a te apropia de ei, sensibilitate față de concizia formei, precum și un simț al umorului familiar celor mici. Interesantă este

Romanic literatures of the profile, in numerous materials of literary analysis, the special Czech critique stops at the limited spreading had in the past by the Romanian folk stories among the foreign readers. It appreciates such as situation as being disproportioned in report to “their thematic and valuable richness”³³. In the same measure, the Romanian story is considered as an almost unknown field for the Czech reader.

Since the ‘60s, the availability of the Czech environment for the story species has been branching towards creations of this kind in the Romanian literature. For a more eloquent illustration of this situation, we may give the example of **Octav Pancu-Iași’s** work. Even if a part of this is also translated in languages such as German, Slovakian, Estonian, Lithuanian, Polish and Japanese, the most numerous translations (eight editorial appearances in the lapse of time 1960-1981) are accomplished in Czech.

Therefore, the Czech literary critique grants it a notable interest. It is especially the case when publishing the volume *Ionkoustová sněhurka*³⁴ for which the critique appreciates that the author “[...] reconfirms features already proved in his previous stories, such as creativity and originality that bring an inedited contribution to the genre of the modern fairytale”³⁵.

At the same time, it is presented one of the most valuable authors of stories not only in Romania, but also outside the country. Such evaluations come inclusively from some specialized voices in matter such as Jiří V. Svoboda’s case, Czech author of poetry for children. In 1972, when *Ionkoustová sněhurka* appears, J. V. Svoboda knew very well O. Pancu-Iași’s work until that moment, and they were even friends.

As a reviewer, J. V. Svoboda shows that the Romanian knows a detailed knowledge of the children, the controlling of the art to be close of them, sensitiveness to the concision of the shape and also a sense of humour familiar to the children. It is interesting his evaluation according to which

evaluarea sa conform căreia astfel de însușiri ale talentului autorului „[...] l-au ajutat, încă din anii cincizeci, să eludeze, în mare măsură, schematismul moralizator care a fost boala copilăriei la începuturile literaturii socialiste din toate țările comunității noastre”⁷. Rolul de critic îl determină pe J. V. Svoboda să remarce, totodată, că „inclusiv la un autor atât de experimentat precum Pancu-Iași există povești mai reușite și altele mai puțin, însă nivelul valoric se menține întotdeauna peste medie”⁸.

Grăitoare este și căldura cu care este primită traducerea cehă a cărții *Fram, ursul polar*⁹. Autorul acestui roman pentru copii, **Cezar Petrescu**, era deja cunoscut publicului ceh datorită publicării traducerii romanelor *Calea Victoriei* (în 1930, în același an al apariției sale la București) și *Apostol* (1961). Povestea ursului Fram este prezentată drept opera prin care prozatorul atinge zenitul popularității sale în rândul cititorilor europeni.

Caracteristica cea mai apreciată de recenzenții cehi ai romanului este modul în care autorul izbutește să trezească la copii interesul față de natură și animale, insuflându-le, totodată, simțul aventurii și al prieteniei sincere. În același timp, într-o recenzie a cărții, Miroslav Tmė semnaleză și două aspecte care reies a fi insuficient prelucrate de autor. Primul se referă la manifestarea, pe alocuri, a unui „caracter ușor neînchegat” al cărții. Cel de-al doilea aspect privește faptul că C. Petrescu „[...] nu a utilizat prilejurile care s-au oferit pentru a dezvolta caracterele unora dintre copiii eroi ai romanului care, pe alocuri, sunt schițate în treacăt într-un mod care trezește interesul cititorului de a cunoaște, în vâltoarea acțiunii, mai mult despre aceștia”¹⁰.

De remarcat este și denumirea Strutki dată de C. Petrescu circului la care evoluează ursul Fram. Aceasta ar fi un ecou românesc al circului ceh Kludski¹¹ (în limba cehă Kludský¹²), unul dintre cele mai vestite circuri din lume la vremea la care prozatorul scrie romanul.

such features of the author’s talent “[...] have helped him, since the ‘50s, to mostly elude the moralizing sketchiness that has been the childhood disease at the beginning of the socialist literature in all the countries of our community”³⁶. The role of critic determines J. V. Svoboda to notice, at the same time, the “even at an author so experienced like Pancu-Iași, there are good stories and others that are not so good, but the valuable level is always above the average”³⁷.

It is also eloquent the warmth of the reception of the Czech translation of the book *Fram, the Polar Bear*³⁸. The author of this novel for children, **Cezar Petrescu**, was already known by the Czech audience due to the publishing of the translations of the novels *Victoria Avenue* (in 1930, the same year it appeared in Bucharest) and *Apostol* (1961). The story of the bear Fram is presented as the work by means of which the prose writer reaches the zenith of his popularity among the European readers.

The feature the most appreciated by the Czech reviewers of the novel is the way the author manages to make the children interested in nature and animals, transmitting them the sense of adventure and of sincere friendship. At the same time, in a review of the book, Miroslav Tmė also signals two aspects that seem to be insufficiently processed by the author. The first one refers to the manifestation, in some places, of a “easily non-curdled feature” of the book. The second aspect is related to the fact that C. Petrescu “[...] did not use the occasions he had in order to develop the nature of some of the hero children of the novel that are sometimes sketched in a way that influences the reader’s interest to know more about them, in the middle of the action”³⁹.

We should also notice the name Strutki given by C. Petrescu to the circus where Fram, the bear, evolves. This would be a Romanian echo of the Czech circus Kludski⁴⁰ (in Czech, Kludský⁴¹), one of the most famous circuses in the world, when the prose writer was writing the novel.

Un caz aparte este cel al lui **Ionel Teodoreanu**. După articolul de la sfârșitul anilor douăzeci în care J. Hušková-Flajšhansová scria referitor la romanul *La Medeleni* ca despre un succes răsunător în România, semnând, în același timp, unele „inegalități stilistice”⁴³, pe parcursul următoarelor două decenii în care receptarea literaturii române rămâne un proces relativ slab conturat, I. Teodoreanu este, la rândul său, dat uitării. Cu toate că după 1948 vorbim de cristalizarea unui fenomen al receptării literaturii române (inclusiv pe fondul afinităților ideologice existente între regimurile din cele două capitale), I. Teodoreanu nu depășește, pentru o lungă perioadă de timp, condiția de outsider în peisajul literar ceh.

La o analiză mai atentă constatăm însă că nu este un fapt accidental. Odată cu venirea la putere a forțelor comuniste, numele lui I. Teodoreanu se regăsește, în R. P. R., pe listele autorilor ale căror lucrări erau interzise⁴⁴. O astfel de atitudine a autorităților în raport cu prozatorul nu este una pasageră având în vedere că în spațiul românesc este stopată orice apariție editorială legată de I. Teodoreanu timp de peste două decenii (intervalul 1945-1967). Practica coordonării, între Praga și București, a pozițiilor adoptate în raport cu diverșii autori este, o dată în plus, reconfirmată. Cea dintâi operă a lui I. Teodoreanu tradusă în limba cehă, volumul de povestiri *Ulița copilăriei*, apare abia în anul 1977⁴⁵.

Potrivit publicației *Nové knihy, Ulița copilăriei* cuprinde „[...] esența personalității umane și artistice a scriitorului român care [...] era mai curând poet decât prozator și, mai degrabă, autor liric decât epic, cu toate că vasta lui operă este, în marea sa majoritate, formată tocmai din romane”⁴⁶. Aceeași revistă literară califică opera *Ulița copilăriei* drept una dintre cele mai frumoase poeme românești în proză.

Întrucât cartea avea să rămână și singura traducere cehă din opera sa, se poate

A special case is the one of **Ionel Teodoreanu**. After the article at the end of the '20s where J. Hušková-Flajšhansová wrote about the novel *La Medeleni* as being a big success in Romania, signalling at the same time some “stylistic inequalities”⁴², during the following two decades when the reception of the Romanian literature remains a relatively weakly outlined process, I. Teodoreanu is forgotten, at his turn. Even if after 1948 we speak of the crystallization of a phenomenon of receiving the Romanian literature (inclusively based on the ideological affinities existing between the systems of the two capitals), I. Teodoreanu does not cross, for a long lapse of time, the condition of outsider in the Czech literary landscape.

At a more careful analysis, we find that it is not an accidental fact. At the same time with the communist forces, I. Teodoreanu's name is found in R. P. R., on the lists of the authors whose works were forbidden⁴³. Such an attitude of the authorities reported to the prose writer is not passing, considering that inside the Romanian space it is stopped any editorial appearance related to I. Teodoreanu for more than two decades (the lapse of time 1945-1967). The practice of coordination, between Prague and Bucharest, of the positions adopted in report to different authors is once more reconfirmed. I. Teodoreanu's first work translated in Czech, the stories volume *Childhood Street*, appears only in 1977⁴⁴.

According to the publication *Nové knihy, Childhood Street* contains “[...] the essence of the human and artistic personality of the Romanian writer who [...] was rather a poet than a prose writer and rather a lyric author than an epic one, even if his ample work has been mostly formed of novels”⁴⁵. The same literary magazine qualifies the work *Childhood Street* as one of the most Romanian poems in prose.

Whereas the book would remain the only Czech translation of his work, we may say that I. Teodoreanu is placed among the Romanian authors who benefit from a limited

spune că I. Teodoreanu se situează printre autorii români care beneficiază de o reflectare pe cât de limitată în mediul cultural ceh, pe atât de disproporționată în raport cu disponibilitatea sa receptoare reală. Poate fi, astfel, formulată ipoteza conform căreia, ținând cont de deschiderea publicului ceh către literatura pentru copii și tineret (cu baze solide datând încă din prima parte a secolului al XIX-lea), dinamica receptării creației lui I. Teodoreanu ar fi fost substanțial mai alertă în absența condițiilor politice impuse după anul 1948.

Pentru a obține o imagine mai cuprinzătoare asupra tipicității prozei românești pentru copii, oamenii de litere cehi merg mai profund în istoria literară și se opresc asupra debutului editorial al lui **Petre Ispirescu**, anume asupra operei *Legende sau basmele românilor* tradusă sub titlul *Rumunské pohádky*¹⁷. Într-o recenzie a lucrării, folcloristul Oldřich Sirovátka¹⁸ familiarizează publicul ceh cu personalitatea și, mai ales, însemnătatea povestirilor lui P. Ispirescu la nivelul literaturii române. Pentru a înlesni acest demers apelează la paralelisme cu echivalente din mediul ceh – procedeu tot mai des utilizat în prezentarea unor autori români până atunci necunoscuți în spațiul cultural de referință. Astfel, ele sunt comparate cu poveștile boeme și cele morave ale lui Karel Jaromír Erben, ale Boženei Němcová sau ale lui Beneš Metod Kulda. În același timp, folcloristul apreciază că astfel de confruntări atrag atenția asupra unei întârzieri de peste un sfert de secol cu care cea dintâi culegere a lui P. Ispirescu apare raportat la culegerile clasice de povești cehe. Pentru acuratețe trebuie însă arătat că acest decalaj este, de fapt, cu cel puțin un deceniu mai redus ținând cont de faptul că O. Sirovátka ia drept punct de pornire ediția din anul 1882 a vol. *Legende sau basmele românilor*, neavând cunoștință de edițiile anterioare, din 1881 și, mai ales, 1872.

Milada Matějovicová este o altă autoritate în domeniul criticii raportate la literatura pentru copii care formulează

reflection in the Czech cultural environment and on a disproportioned one reported to its real receiving availability. We may formulate thus the hypothesis according to which, considering the opening of the Czech audience to the literature for children and youth (with solid bases that date from the first part of the 19th century), the dynamics of receiving I. Teodoreanu's creation would have been substantially more alert in the absence of the political conditions imposed after 1948.

In order to obtain a more comprehensive image on the typical feature of the Romanian prose for children, the Czech men of letters go deeper in the literary history and stop at **Petre Ispirescu's** editorial debut, namely on the work *Romanian Legends or Fairytales* translated as *Rumunské pohádky*⁴⁶. In a review of the work, the folklorist Oldřich Sirovátka⁴⁷ familiarizes the Czech audience to the personality and especially to the importance of P. Ispirescu's at the level of the Romanian literature. In order to ease this approach, he calls parallelisms with equivalents in the Czech environment – a proceeding that is more and more often used for presenting certain Romanian authors that had been unknown until then in the reference cultural space. Thus, they are compared to the bohemian and moral stories of Karel Jaromír Erben, of Boženei Němcová or of Beneš Metod Kulda. At the same time, the folklorist appreciates that such confrontations attract the attention on a delay of more than a quarter of century by means of which P. Ispirescu's first collection appears reported to the classic collections of Czech stories. But for accuracy, we should show that this disparity is actually at least a decade more reduced, considering the fact that O. Sirovátka takes as a starting point the 1882 edition of the volume *Romanian Legends or Fairytales*, without knowing the previous editions, from 1881 and especially from 1872.

Milada Matějovicová is another authority in the criticism field reported to the literature for children that formulates considerations addressed to P. Ispirescu's

considerații la adresa operei lui P. Ispirescu¹⁹. Aceasta recunoaște însemnătatea poziției pe care povestitorul o ocupă în conturarea genului literar respectiv în spațiul românesc. Îl consideră o personalitate erudită, înzestrată cu o capacitate acută de a înțelege necesitățile culturale ale poporului român din vremea sa. Cu toate acestea, nu ezită să enunțe unele neajunsuri pe care le identifică în *Rumunské pohádky*. Astfel, la adresa lui P. Ispirescu opinează că „[...] în plan strict literar-artistic este lipsit de ambiții de proporții și, îndrăznesc a spune, de un talent remarcabil”²⁰.

Abordarea lui P. Ispirescu față de prelucrarea materialelor populare care stau la baza basmelor este, potrivit M. Matějovicová, complet distinctă de cea a unor autori cehi precum K. J. Erben sau B. Němcová. Recenzenta consideră că românul nu dorește să imprime basmelor propriul stil de povestitor ci, dimpotrivă, își adaptează stilul diverselor paradigme populare.

Dificultatea este văzută de M. Matějovicová în faptul că P. Ispirescu nu ar fi îndeajuns de consecvent în utilizarea procedurilor stilistice. Criticile cele mai acide sunt exprimate cu privire la formulele inițiale și cele finale ale basmelor: „A fost odată ca niciodată”, respectiv „Și încălecai p-o șea etc.”, reluate întocmai în majoritatea poveștilor. M. Matějovicová apreciază că „acest stereotip înfiorător demonstrează nu doar lipsa de imaginație a autorului, ci și o anumită incapacitate de a simți nuanțele mijloacelor lingvistice ale literaturii populare”²¹. Totodată, susține că pentru basmele lui P. Ispirescu ar fi tipice „[...] frazele complicate, excesiv de lungi și, adeseori, stângace”²². Consideră că, în astfel de cazuri, o soluție o poate reprezenta o traducere de calitate și sensibilă la aspectele mai sus indicate. Califică însă drept „nu tocmai fericită” traducerea cehă a basmelor lui P. Ispirescu. Opinează că, din aceste motive, cartea va prezenta interes în special pentru publicul care, sub o formă sau alta, are tangențe profesionale cu specia basmelor.

work⁴⁸. She acknowledges the importance of the position the narrator occupies in outlining the respective literary genre in the Romanian space. She considers him as an erudite personality having an acute capacity of understanding the cultural necessities of the Romanian people in his time. However, she does not hesitate to enunciate some drawbacks she identifies in *Rumunské pohádky*. Thus, regarding P. Ispirescu, she argues that “[...] in a strictly literary-artistic plan, he is lacked of big ambitions and, I dare to say, of a remarkable talent”⁴⁹.

P. Ispirescu's approach of processing the folk materials that are at the basis of the fairytales is, according to M. Matějovicová, completely different from the one of some Czech authors such as K. J. Erben or B. Němcová. The reviewer considers that the Romanian does not want to transmit to his fairytales his own style of narrator but, on the contrary, he adapts his style to different folk paradigms.

The difficulty is seen by M. Matějovicová in the fact that P. Ispirescu is not consequent enough in using the stylistic proceedings. The most acids criticisms are expressed regarding the initial and final wordings of the fairytales: “Once upon a time”, respectively “And I rode on a saddle etc.”, used in most of the stories. M. Matějovicová appreciates that “this terrible stereotype proves not only the author's lack of imagination, but also a certain incapacity of sensing the nuances of the linguistic means of the folk literature”⁵⁰. At the same time, she says that P. Ispirescu's fairytales are featured by “[...] complicated phrases that are too long and often unskilful”⁵¹. She considers that, in such cases, a solution may be a quality translation sensitive to the aspects indicated above. She considers the Czech translation of P. Ispirescu's fairytales as “not very happy”. She argues that this is why the book will be interesting especially for the audience that has, in some sorts, professional tangencies with the fairytale genre. On the contrary, she considers that, in order to be attractive for a larger

Dimpotrivă, consideră că, pentru a fi atractivă pentru un public cititor mai larg, ar fi nevoie de remodelarea cărții pornind de la materialul oferit de P. Ispirescu.

Simțul dezvoltat al poporului ceh în raport cu genul literar-artistic al poveștilor determină legături mai strânse ale unor povestitori români cu acest mediu cultural. Sub forma unei succinte digresiuni, poate fi oferit exemplul relației de prietenie existentă între P. Ispirescu și Jan Urban Jarník²³, confirmată și de corespondența schimbată de cei doi. De remarcat, spre exemplu, rândurile pe care P. Ispirescu le scrie lui J. U. Jarník (alături de care pregătea o antologie de texte românești) în primăvara anului 1883, cu doar câteva zile înainte de a suferi un prim atac cerebral:

„Când mă întorc acasă de la tipografie și iau masa mă cuprinde o stare de dormitare și nu mă mai pot ține pe picioare. [...] fie sunt mai bătrân decât atunci când m-ați cunoscut cu trei ani în urmă, fie m-a doborât osteneala în urma nenumăratelor nopți albe.”²⁴

Un exemplu concludent al acestei prietenii consolidate și de pasiunea comună pentru folclorul românesc îl reprezintă includerea, de către P. Ispirescu, în ediția din anul 1882 a *Legendelor*, a unui basm (*Poveste țărănească*) istorisit autorului chiar de către J. U. Jarník²⁵.

Receptarea în mediul ceh a literaturii române pentru copii cunoaște un moment de referință în anul 1980 prin publicarea celei dintâi culegeri de povești, numită *Předu, předu pohádku*²⁶. Compilarea unor basme românești oferea, astfel, un prim tablou sinoptic asupra speciei literare în cauză. Acest fapt duce la formularea unor comparații cu produse similare ale epicii populare cehe, paralelisme mai bine conturate decât în trecut.

O atenție specială o atrage cititorului

reading audience, it would need the remodelling of the book, starting from the material offered by P. Ispirescu.

The developed sense of the Czech people in report to the literary-artistic genre of the stories determines tighter connections of certain Romanian narrators to this cultural environment. As a succinct digression, we may offer the example of the friendship existing between P. Ispirescu and Jan Urban Jarník⁵², also confirmed by their mail. For example, we should notice the lines written by P. Ispirescu to J. U. Jarník (next to these, he was also preparing an anthology of Romanian texts) in the spring of 1883, only a few days before suffering a first stroke:

“When I come back from the typography and I have dinner, I become so sleepy I cannot stand up anymore. [...] Either I am older than I was when you first met me three years ago, or I am too tired as a result of the numerous white nights.”⁵³

A concludent example of this friendship also reinforced by the common passion for the Romanian Folklore is represented by the fact that P. Ispirescu included, in the 1882 edition of the *Legends*, a fairytale (*Peasant Story*) which was told to the author by J. U. Jarník himself⁵⁴.

The reception, in the Czech environment, of the Romanian literature for children knows a reference moment in 1980 by publishing the first collection of stories, named *Předu, předu pohádku*⁵⁵. The compilation of certain Romanian fairytales offered thus a first synoptic table on the respective literary genre. This fact leads to the formulation of certain comparisons to similar products of the Czech folk epics, parallelisms that are better outlined than in the past.

The Czech reader should pay a special attention to the proper nouns met in the Romanian stories. According to the criticism, these are different from the ones used in the

ceh numele proprii întâlnite în poveștile românești. Potrivit criticii, acestea diferă de cele folosite în basmele cehe prin varietatea și coloratura lor. După cum arată Marie Kavková, explicația rezidă într-o uzanță străbună adusă în spațiul românesc din îndepărtata Asia. În aceeași abordare comparatistă, românista identifică deosebiri între personajele care animă poveștile din cele două medii culturale. Astfel, se constată că feluriții draci (*čert* - în limba cehă) în care abundă basmele cehe sunt întru totul absenți în culegerea de basme publicată. Este admis faptul că există, cu toate acestea, basme românești care au printre personaje asemenea creaturi, cu precizarea că în ele „[...] mult mai prezenți sunt zmeii [în cehă, *drak* -n.a.] – de la dihăniile fioroase care pot fi biruite doar prin conjugarea vitejiei cu forțele binefăcătoare ale naturii, până la creaturi greoaie la minte și la trup pe care câte un sătean cutezător izbutește să le vină de hac prin istețimea și agerimea sa”²⁷.

O altă trăsătură caracteristică a basmelor românești este regăsită în faptul că, pentru o îndelungată perioadă de timp, acestea au fost transmise din generație în generație exclusiv prin viu grai, ceea ce ar fi lăsat asupra lor o amprentă vizibilă. Această realitate este adeseori semnalată de critica cehă în considerațiile asupra evoluțiilor din epica populară românească.

La rândul ei, Marie Kavková notează că „primii culegători de folclor au început să aștearnă basmele pe hârtie abia la o jumătate de veac după ce mari artiști precum Božena Němcová și Karel Jaromír Erben imprimaseră poveștilor cehe o formă literară”²⁸. La jumătatea anilor șaptezeci, folcloristul Oldřich Sirovátka semnala existența unui decalaj de un sfert de secol între publicarea primelor culegeri de povești cehe și, spre exemplu, *Legendele sau basmele românilor*, ale lui P. Ispirescu. După cum am văzut, O. Sirovátka prelungise cu un deceniu intervalul de timp în cauză neavând cunoștința de existența unor ediții anterioare ale *Legendelor*. În plus, având în vedere

Czech fairytales by their variety and colours. As Marie Kavková shows, the explanation resides in an old use brought in the Romanian space from the far away Asia. In the same comparing approach, the Romanianist identifies differences between the characters animating the stories of the two cultural environments. Thus, it is found that the varied devils (*čert* – in Czech) that are very present in the Czech fairytales, are completely absent in the published collection of fairytales. It is admitted the fact that, however, there are Romanian fairytales containing such creatures among their characters, specifying that here “[...] the dragons are much more present [in Czech, *drak* -n.a.] – from scary monsters that can be killed only by conjugating the courage with the natural salutary forces, to stupid and fat creatures that could be killed by a brave peasant by means of his quickness and perspicuity”⁵⁶.

Another specific feature of the Romanian fairytales is found in the fact that, for a long time, these had been transmitted from generation to generation exclusively by word of mouth, fact that would have let them a visible record. This reality is often signalled by the Czech criticism in the considerations on the evolutions of the Romanian folk epics.

At her turn, Marie Kavková notes that “the first collectors of folklore have started to write down the fairytales only half a century after great artists such as Božena Němcová and Karel Jaromír Erben had given a literary shape to the Czech stories”⁵⁷. At the middle of the ‘70s, the folklorist Oldřich Sirovátka signalled the existence of a disparity of a quarter of century between publishing the first collections of Czech stories and, for example, P. Ispirescu’s *Romanian Legends or Fairytales*. As we have seen, O. Sirovátka had prolonged with a decade the respective lapse of time, without knowing about the existence of some previous editions of the *Legends*. Moreover, considering his authoritarian posture in the folklore field, the idea has been taken over and narrated *tale quale* by other vectors of the Romanian literary information.

postura acestuia de autoritate în domeniul folclorului, ideea a fost preluată și redată *tale quale* de către alți vectori ai informației literare românești. Mai mult decât atât, câțiva ani mai târziu, odată cu remarcile formulate în contextul apariției antologiei *Předu, předu pohádku*, decalajul despre care vorbea O. Sirovátka este, practic, dublat.

Deasupra speciei basmului românesc continuă, așadar, să planeze imaginea unui debut anevoios. Această idee este întreținută și de afirmații potrivit cărora în primele decenii ale secolului XX existența basmului românesc ar fi fost posibilă datorită aceleiași transmițeri prin viu grai. Aici nu trebuie însă, în mod necesar, decelată o tendință de subevaluare a genului în primele sale decenii de existență scrisă în spațiul românesc. Astfel de constatări îmbracă, mai curând, forma unor explicații cu nuanțe pitorești. Acestea cadrează bine cu demersurile de popularizare a basmelor românești în rândurile publicului țintă din mediul ceh. M. Kavková arată, bunăoară, că „satele deveneau pe timp de iarnă ostroave părăsite, drumurile troienite nu duceau nicăieri, în vreme ce șezătoarele din serile interminabile erau singurul fel în care oamenii puteau să petreacă timpul cu voie bună, dar și să învețe lucruri noi”²⁹.

Mediul cultural ceh este, ca și cel românesc, supus în această perioadă unor șocuri politice majore. Clivajul între literar și realitatea politică indus pe parcursul deceniilor în care forțele comuniste se află la cârma destinului celor două popoare constituie, în fapt, elementul care paralizează receptarea spiritului literar în plenitudinea sa creatoare. În primele trei decenii de comunism, literatura este invadată și asediată de către factorul politic. La nivelul anilor optzeci, ocupantul politic din sfera literară este mai puțin vocal. Prezența sa, pentru al patrulea deceniu consecutiv, generează însă o tensiune surdă perceptibilă inclusiv la nivelul textelor cehe de analiză a produselor literare românești.

In addition, a few years later, at the same time with the remarks formulated in the context of the appearance of the anthology *Předu, předu pohádku*, the disparity mentioned by O. Sirovátka is practically doubled.

Above the Romanian fairytale genre, there is still the image of a difficult debut. This idea is also maintained by affirmations according to which, in the first decades of the 20th century, the existence of the Romanian fairytale would have been possible due to the same transmission by word of mouth. Here, we do not necessarily need a tendency of under-evaluation of the genre in its first decades of written existence in the Romanian space. Such findings are rather shaped as certain picturesque explanations. These are in accordance with the approach of popularization of the Romanian fairytales among the target audience in the Czech environment. M. Kavková shows that “the villages became abandoned islets during the winter, the snowy roads led nowhere while the socials in the interminable evenings were the only way people could have a good time, but they could also learn new things”⁵⁸.

The Czech cultural environment is, just like the Romanian one, submitted in this lapse of time to certain major political shocks. The cleavage between the literary feature and the political reality induced during the decades when the communist forces are leading the destinies of the two peoples actually constitutes the element paralyzing the reception of the literary spirit in its creating plenitude. In the first three decades of communism, the literature is invaded and besieged by the political factor. At the level of the '80s, the political occupant of the literary sphere is less vocal. Its presence, for the fourth consecutive decade, generates a deaf tension perceptible inclusively at the level of the Czech texts of analysis of the Romanian literary products.

Such an evaluation is applicable to the phenomenon, in its ensemble, of receiving the Romanian literature in the Czech environment

O atare evaluare este aplicabilă fenomenului, în ansamblul său, al receptării literaturii române în mediul ceh în perioada de referință. Trebuie însă remarcat că singura componentă a literaturii căreia această clasificare se aplică doar parțial este tocmai cea a scrierilor destinate copiilor. Dacă în anii cincizeci și, într-o măsură limitată, la începutul deceniului al șaselea, elementul ideologic se infiltrează în toate materialele de analiză literară a unor opere literare românești de profil, în a doua parte a hiatului comunist se reușește detașarea acestora de imixtiunile dogmatice. Literatura pentru copii se conturează, astfel, drept o dimensiune caracterizată printr-o dinamică distinctă, purtătoare a unor valențe dezidologizante. Ea ascunde o forță nebănuită de eludare a vigilenței și a canoanelor dogmatice ale vremii care se cuvine a fi cercetată cu rigurozitate.

Bibliografie

1. Cărți

[basmе alese de] Adăscăliței, Vasile, *Předu, předu pohádku – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – Cele mai frumoase basme românești)*, trad. Dagmar Maxová și Marie Kavková, „Lidové nakladatelství”, Praga, 1980. Reunește basme din: George Cătană, *Poveși populare din Banat*, Brașov, 1908; I. C. Fundescu, *Basme, orații, păcălituri și ghicitori*, ed. a IV-a, București, 1897; Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului*, București, 1882; Ioan Slavici, *Florița din codru*, București, 1959.

Ispirescu, Petre, *Rumunské pohádky (Legende sau basmele românilor)*, trad. Pavel Beneš, Praga, Odeon, 1975.

Pancu-Iași, Octav, *Ionkoustová sněhurka (Albastră ca Cerneala)*, trad. Eva Strebingerová, Praga, Albatros, 1972.

in the reference lapse of time. But we should notice that the only component of the literature to which this classification is only partially applied is just the one of the works for children. If in the '50s and, in a limited measure, at the beginning of the 6th decade, the ideological element is infiltrated in all the materials of literary analysis of certain Romanian literary works of profile, in the second part of the communist hiatus, we manage to detach them from the dogmatic intrusion. The literature for children is outlined thus as a size feature by a distinct dynamics bearing certain des-ideologist valences. It hides an unsuspected force of eluding its vigilance and the dogmatic canons of that time that should be rigorously researched.

Bibliography

1. Books

[fairytales selected by] Adăscăliței, Vasile, *Předu, předu pohádku – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – The Most Beautiful Romanian Fairytales)*, translation Dagmar Maxová and Marie Kavková, „Lidové nakladatelství”, Prague, 1980. It combines fairytales from: George Cătană, *Folk Stories from Banat*, Brașov, 1908; I. C. Fundescu, *Fairytales, Stories, Hoaxes and Riddles*, 4th edition, Bucharest, 1897; Petre Ispirescu, *Romanian Legends or Fairytales from People's Voice*, Bucharest, 1882; Ioan Slavici, *Florița from the Forest*, Bucharest, 1959.

Ispirescu, Petre, *Rumunské pohádky (Romanina Legends or Fairytales)*, translation Pavel Beneš, Prague, Odeon, 1975.

Pancu-Iași, Octav, *Ionkoustová sněhurka (Blue as Ink)*, translation Eva Strebingerová, Prague, Albatros, 1972. The selection belongs to the translator and it contains stories selected from *Letters to My Boys, Prince Charming*

Selecția aparține traducătoarei și cuprinde povești alese din *Scrisori pe adresa băieților mei, Făt-frumos când era mic, Ariciul din călimară*, precum și din revista „Luminița“.

Petrescu, Cezar, *Lední medvěd Fram (Fram, ursul polar)*, trad. Dagmar Maxová asist. lingv. de Marie Kavková, Praga, Albatros, 1975.

Teodoreanu, Ionel, *Ulička dětství* (cuprinde *Bunicii, Ulița copilăriei, Vacanța cea mare, Ultimul basm*), trad. Zdeněk Hruša, Praga, Odeon, 1977.

2. Articole în cărți și periodice

Beneš, Pavel, *Ion Creangă – klasik rumunské literatury* (Ion Creangă – clasic al literaturii române), Cuvânt înainte, în Ion Creangă, *Vzpomínky z dětství (Aminitiri din copilărie)*, trad. Pavel Beneš, Praga, SNKLHU, 1958, p 16-17.

f. aut., *Ulička dětství*, în „Nové knihy“, 1977, nr. 41, 5 oct., p. 4.

Hušková - Flajšhansová, Jindra, *Rumunské literární události* (Evenimente literare românești), în „Rozpravy Aventina“, IV, 1928-1929, nr. 19, p. 192.

Kavková, Marie, *Na slovičko, než knížku zavřete* (Două vorbe să-ți mai spun, cartea înainte de a o închide), în [basmе alese de] Vasile Adăscăliței, *Předu, předu pohádka – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – Cele mai frumoase basme românești)*, trad. Dagmar Maxová și Marie Kavková, „Lidové nakladatelství“, Praga, 1980, pp. 195-196.

Matějovicová, Milada, *Petre Ispirescu, Rumunské pohádky* (Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*), în „Zlatý máj“, XX, 1976, nr. 4, pp. 281-282.

when He was a Child, The Hedgehog in the Inkwell, and also from “Luminița“ Magazine.

Petrescu, Cezar, *Lední medvěd Fram (Fram, the Polar Bear)*, translation Dagmar Maxová linguistic assistance by Marie Kavková, Prague, Albatros, 1975.

Teodoreanu, Ionel, *Ulička dětství* (contains *The Grandparents, Childhood Street, The Summer Holiday, The Last Fairytale*), translation Zdeněk Hruša, Prague, Odeon, 1977.

2. Articles in books and seasonal publications

Beneš, Pavel, *Ion Creangă – klasik rumunské literatury* (Ion Creangă – Classic of the Romanian Literature), Foreword, in Ion Creangă, *Vzpomínky z dětství (Memories from Childhood)*, translation Pavel Beneš, Prague, SNKLHU, 1958, p 16-17.

f. aut., *Ulička dětství*, in „Nové knihy“, 1977, no. 41, October 5th, p. 4.

Hušková - Flajšhansová, Jindra, *Rumunské literární události* (Romanian Literary Events), in „Rozpravy Aventina“, IV, 1928-1929, no. 19, p. 192.

Kavková, Marie, *Na slovičko, než knížku zavřete* (I have two more words to tell you, Before closing the book), in [fairytales selected by] Vasile Adăscăliței, *Předu, předu pohádka – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – The Most Beautiful Romanian Fairytales)*, translation Dagmar Maxová and Marie Kavková, „Lidové nakladatelství“, Prague, 1980, pp. 195-196.

Matějovicová, Milada, *Petre Ispirescu, Rumunské pohádky* (Petre Ispirescu, *Romanian Legends or Fairytales*), in „Zlatý máj“, XX, 1976, no. 4, pp. 281-282.

Sirovátka, Oldřich, *Rumunské lidové pohádky a sbírka Petre Ispiresca* (Basmale populare românești și culegerea lui Petre Ispirescu), în Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Legende sau basmele românilor)*, trad. Pavel Beneš, Praga, Odeon, 1975, p. 14.

Svoboda, Jiří V., *Octav Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, (Octav Pancu-Iași, *Albastră ca Cerneala*) în „Zlatý máj“, XVII, 1973, nr. 4, p. 279.

Tmé, Miroslav, *Literatura pro děti* (Literatura pentru copii), în „Komenský“, C, 1975, nr. 3, nov., p. 192.

Tmé, Miroslav, *Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, în „Komenský“, XCVII, 1973, nr. 10, p. 636.

Vyhlídalová, Zdenka, *Postfaťá*, în Emil Gârleanu, *Ze světa těch, kteří nemluví* (Din lumea celor care nu cuvântă), Praga, SNDK, 1961, pp. 71-72.

3. Surse Internet

Tismăneanu, Vladimir (coord.) et al., *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, București, 2006, pp. 45 – 109, http://www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf.

Sirovátka, Oldřich, *Rumunské lidové pohádky a sbírka Petre Ispiresca* (Romanian Folk Fairytales and Petre Ispirescu's Collection), in Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Romanian Legends and Fairytales)*, translation Pavel Beneš, Prague, Odeon, 1975, p. 14.

Svoboda, Jiří V., *Octav Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, (Octav Pancu-Iași, *Blue as Ink*) in „Zlatý máj“, XVII, 1973, no. 4, p. 279.

Tmé, Miroslav, *Literatura pro děti* (Literature for Children), in „Komenský“, C, 1975, no. 3, November, p. 192.

Tmé, Miroslav, *Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, in „Komenský“, XCVII, 1973, no. 10, p. 636.

Vyhlídalová, Zdenka, *Afterword*, in Emil Gârleanu, *Ze světa těch, kteří nemluví* (From the Animals' World), Prague, SNDK, 1961, pp. 71-72.

3. Internet Sources

Tismăneanu, Vladimir (coord.) et al., *Report of the Presidential Commission for Analysis of the Communist Dictatorship in Romania*, Bucharest, 2006, pp. 45 – 109, http://www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf.

In 1984, the Dutch political scientist Arendt Lijphart, concerned with the diversity of the democratic systems, elaborates the work named *Democracies. Models of Majority and Consensualist Governing in*

¹ Pavel Beneš, *Ion Creangă – klasik rumunské literatury* (Ion Creangă – clasic al literaturii române), Cuvânt înainte, în Ion Creangă, *Vzpomínky z dětství (Amintiri din copilărie)*, trad. Pavel Beneš, Praga, SNKLHU, 1958, p. 17.

² *Ibidem*, p. 16.

³ Zdenka Vyhlídalová, *Postfaťá*, în Emil Gârleanu, *Ze světa těch, kteří nemluví* (Din lumea celor care nu cuvântă), Praga, SNDK, 1961, pp. 71-72.

⁴ Oldřich Sirovátka, *Rumunské lidové pohádky a sbírka Petre Ispiresca* (Basmale populare românești și culegerea lui Petre Ispirescu), în Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Legende sau basmele românilor)*, trad. Pavel Beneš, Praga, Odeon, 1975, p. 14.

⁵ Octav Pancu-Iași, *Ionkoustová sněhurka (Albastră ca Cerneala)*, trad. Eva Strebingerová, Praga, Albatros, 1972. Selecția aparține traducătoarei și cuprinde povești alese din *Scrisori pe adresa băieților mei, Făt-frumos când era mic, Ariciul din călimară*, precum și din revista „Luminița”.

⁶ Miroslav Tmė, *Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, în „Komenský”, XCVII, 1973, nr. 10, p. 636.

⁷ Jiří V. Svoboda, *Octav Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, (Octav Pancu-Iași, *Albastră ca Cerneala*) în „Zlatý máj”, XVII, 1973, nr. 4, p. 279.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Cezar Petrescu, *Lední medvěd Fram (Fram, ursul polar)*, trad. Dagmar Maxová asist. lingv. de Marie Kavková, Praga, Albatros, 1975.

¹⁰ Miroslav Tmė, *Literatura pro děti (Literatura pentru copii)*, în „Komenský”, C, 1975, nr. 3, nov., p. 192.

¹¹ Pentru această teorie, v. Marie Kavková, *Lední medvěd přítelem člověka (Ursul polar prieten al omului)*, în „Nové knihy”, 1975, nr. 17, 23 apr., p. 4.

¹² Cehul Antonín Kludský (n. 1826 – d. 1895), întmeietor al cercului cu același nume, a fost primul reprezentant din cea mai veche dinastie din lumea cercului. A avut 21 de copii pe care i-a inițiat în această artă. Dintre aceștia, 9 au devenit directori de circ.

¹³ Vezi articolul Jindrei Hušková - Flajšhansová, *Rumunské literární události (Evenimente literare românești)*, în „Rozpravy Aventina”, IV, 1928-1929, nr. 19, p. 192.

¹⁴ cf. Vladimír Tismăneanu (coord.) et al., *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, București, 2006, pp. 45 – 109, http://www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf, consultat la 25.11.2009.

¹⁵ Ionel Teodoreanu, *Ulička dětství (cuprinde Bunicii, Ulița copilăriei, Vacanța cea mare, Ultimul basm)*, trad. Zdeněk Hruša, Praga, Odeon, 1977.

¹⁶ *f. aut.*, *Ulička dětství*, în „Nové knihy”, 1977, nr. 41, 5 oct., p. 4.

¹⁷ Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Legende sau basmele românilor)*, trad. Pavel Beneš, Praga, Odeon, 1975.

¹⁸ Oldřich Sirovátka (n. 8 sep. 1925, Teresva – d. 31 iul. 1992, Sádek Poličky), prolific folclorist, scriitor și ziarist ceh. Pe parcursul activității sale științifice a vizitat numeroase țări printre care și România.

¹⁹ În perioada 1972 – 1989, Milada Matějovicová a fost redactor în cadrul editurii de carte pentru copii Albatros. După Revoluția de catifea a fost redactor șef (1989 – 1991) și director (1991 – 1998) al aceleiași edituri. A mai condus editura Amulet, precum și secția cehă a Comitetului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret.

²⁰ Milada Matějovicová, *Petre Ispirescu, Rumunské pohádky (Petre Ispirescu, Legende sau basmele românilor)*, în „Zlatý máj”, XX, 1976, nr. 4, p. 281.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, p. 282.

²³ Jan Urban Jarník (n. 25 mai 1848, Potštejn – d. 12 ian. 1923, Praga), profesor universitar ceh, filolog, membru de onoare al Academiei Române. În 1882 a pus bazele studiului limbii române la catedra de limbi romanice a Universității Caroline din Praga. Importantul centru de studii superioare praghez devine astfel a cincina universitate din afara României (după cele din Petrograd, Torino, Budapesta și Viena) la care limba română începe să fie predată. Cf. Jiří Felix, *Relațiile ceho-române în date*, Praga, Asociația Cehia-România, 2002, p. 8.

²⁴ Petre Ispirescu (frag. scris. către J. U. Jarník), *apud*. Oldřich Sirovátka, *Rumunské lidové pohádky a sbírka Petre Ispiresca (Basmelor populare românești și culegerea lui Petre Ispirescu)*, în Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Legende sau basmele românilor)*, trad. Pavel Beneš, Praga, Odeon, 1975, p. 10.

²⁵ *Ibidem*, p. 15.

²⁶ [basmelor alese de] Vasile Adăscăliței, *Předu, předu pohádku – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – Cele mai frumoase basme românești)*, trad. Dagmar Maxová și Marie Kavková, „Lidové nakladatelství”, Praga, 1980. Reunește basme din: George Cătană, *Povești populare din Banat*, Brașov, 1908; I. C. Fundescu, *Basme, orații, păcălituri și ghicitori*, ed. a IV-a, București, 1897; Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului*, București, 1882; Ioan Slavici, *Florița din codru*, București, 1959.

²⁷ Marie Kavková, *Na slovíčko, než knížku zavřete (Două vorbe să-ți mai spun, cartea înainte de a o închide)*, în [basmelor alese de] Vasile Adăscăliței, *Předu, předu pohádku – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – Cele mai frumoase basme românești)*, trad. Dagmar Maxová și Marie Kavková, „Lidové nakladatelství”, Praga, 1980, p. 195.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*, pp. 195-196.

³⁰ Pavel Beneš, *Ion Creangă – klasik rumunské literatury (Ion Creangă – Classic of the Romanian Literature)*, Foreword, in Ion Creangă, *Vzpomínky z dětství (Memories from Childhood)*, translation Pavel Beneš, Praga, SNKLHU, 1958, p. 17.

- ³¹ *Ibidem*, p. 16.
- ³² Zdenka Vyhlídalová, *Afterword*, in Emil Gârleanu, *Ze světa těch, kteří nemluví* (From the animals' world), Prague, SNDK, 1961, pp. 71-72.
- ³³ Oldřich Sirovátka, *Rumunské lidové pohádky a sbírka Petre Ispiresca* (Romanian Folk Fairytales and Petre Ispirescu's Collection), in Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Romanian Legends or Fairytales)*, translation Pavel Beneš, Prague, Odeon, 1975, p. 14.
- ³⁴ Octav Pancu-Iași, *Ionkoustová sněhurka (Blue as Ink)*, translation Eva Strebingerová, Prague, Albatros, 1972. The selection belongs to the translator and it contains stories from *Letters for My Boys*, *Prince Charming when He Was a Child*, *The Hedgehog in the Inkwell*, and also from "Luminița" Magazine.
- ³⁵ Miroslav Tmė, *Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, in „Komenský“, XCVII, 1973, no. 10, p. 636.
- ³⁶ Jiří V. Svoboda, *Octav Pancu-Iași, Ionkoustová sněhurka*, (Octav Pancu-Iași, *Blue as Ink*) in „Zlatý máj“, XVII, 1973, nr. 4, p. 279.
- ³⁷ *Ibidem*.
- ³⁸ Cezar Petrescu, *Lední medvěd Fram (Fram, ursul polar)*, translation Dagmar Maxová linguistic assistance by Marie Kavková, Prague, Albatros, 1975.
- ³⁹ Miroslav Tmė, *Literatura pro děti* (Literature for Children), in „Komenský“, C, 1975, no. 3, November, p. 192.
- ⁴⁰ For this theory, v. Marie Kavková, *Lední medvěd přítelem člověka* (The Polar Bear, Friend of the Human), in „Nové knihy“, 1975, no. 17, April 23rd, p. 4.
- ⁴¹ The Czech Antonín Kludský (b. 1826 – d. 1895), founder of the circus with the same name, was the first representative of the old dynasty in the world of the circus. He had 21 children he initiated in this art. 9 of them became circus managers.
- ⁴² See article Jindrei Hušková - Flajšhansová, *Rumunské literární události* (Romanian Literary Events), in „Rozpravy Aventina“, IV, 1928-1929, no. 19, p. 192.
- ⁴³ cf. Vladimir Tismăneanu (coord.) et al., *Report of the Presidential Commission for the Analysis of the Communist Dictatorship in Romania*, Bucharest, 2006, pp. 45 – 109, http://www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf, consulted on 25.11.2009.
- ⁴⁴ Ionel Teodoreanu, *Ulička dětství* (contains *The Grandparents*, *Childhood Street*, *The Summer Holiday*, *The Last Fairytales*), translation Zdeněk Hruša, Prague, Odeon, 1977.
- ⁴⁵ *f. aut.*, *Ulička dětství*, in „Nové knihy“, 1977, no. 41, October 5th, p. 4.
- ⁴⁶ Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Romanian Legends or Fairytales)*, translation Pavel Beneš, Prague, Odeon, 1975.
- ⁴⁷ Oldřich Sirovátka (b. 8 sep. 1925, Teresva – d. July 31st, 1992, Sádek Poličky), Czech prolific folklorist, writer and journalist. During his scientific activity, he visited numerous countries, including Romania.
- ⁴⁸ In the lapse of time 1972 – 1989, Milada Matějovicová was an redactor in frame of Albatros publishing house for children. After the Velvet Revolution, she was the editor (1989 – 1991) and the manager (1991 – 1998) of the same publishing house. She has also led the Amulet press, and the Czech section of the International Committee of the Book for Children and Youth.
- ⁴⁹ Milada Matějovicová, *Petre Ispirescu, Rumunské pohádky* (Petre Ispirescu, *Romanian Legends or Fairytales*), in „Zlatý máj“, XX, 1976, no. 4, p. 281.
- ⁵⁰ *Ibidem*.
- ⁵¹ *Ibidem*, p. 282.
- ⁵² Jan Urban Jarník (b. May 25th, 1848, Potštejn – d. January 12th, 1923, Prague), Czech professor, philologist, honorary member of the Romanian Academy. In 1882 he founded the study of Romanian at the chair of Romanic languages of Caroline University of Prague. The important centre of high education of Prague becomes thus the fifth university outside Romania (after the ones in Petrograd, Torino, Budapest and Vienna) where the Romanian starts to be taught. Cf. Jiří Felix, *Czech-Romanian Relations in Data*, Prague, Czech Republic-Romania Association, 2002, p. 8.
- ⁵³ Petre Ispirescu (fragment written by J. U. Jarník), *apud*. Oldřich Sirovátka, *Rumunské lidové pohádky a sbírka Petre Ispiresca* (Romanian Folk Fairytales and Petre Ispirescu's collection), in Petre Ispirescu, *Rumunské pohádky (Romanian Legends or Fairytales)*, translation Pavel Beneš, Prague, Odeon, 1975, p. 10.
- ⁵⁴ *Ibidem*, p. 15.
- ⁵⁵ [fairytales selected by] Vasile Adăscăliței, *Předu, předu pohádku – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – The Most Beautiful Romanian Fairytales)*, translation Dagmar Maxová and Marie Kavková, „Lidové nakladatelství“, Prague, 1980. It reunites fairytales from: George Cătană, *Folk Stories from Banat*, Brașov, 1908; I. C. Fundescu, *Fairytales, Stories, Hoaxes and Riddles*, 4th edition, Bucharest, 1897;

Petre Ispirescu, *Romanian Legends or Fairytales Collected from the People's Voice*, Bucharest, 1882; Ioan Slavici, *Florița from the Forest*, Bucharest, 1959.

⁵⁶ Marie Kavková, *Na slovíčko, než knížku zavřete* (I have two more words to tell you, before closing the book), in [fairytales selected by] Vasile Adăscăliței, *Předu, předu pohádka – Výbor z nejkrásnějších rumunských pohádek (Depăn, depăn basme – The Most Beautiful Romanian Fairytales)*, translation Dagmar Maxová and Marie Kavková, „Lidové nakladatelství”, Prague, 1980, p. 195.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*, pp. 195-196.